2009 m. lapkričio 26 d. Tarybos išvados dėl mokytojų ir mokyklų vadovų profesinio tobulinimosi

(2009/C 302/04)

EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,

ATSIŽVELGDAMA į:

1. 2000 m. kovo 23–24 d. Lisabonos Europos Vadovų Tarybos išvadas, kuriose pabrėžiama, kad investicijos į žmones yra esminis veiksnys užtikrinant Europos vietą žinių ekonomikoje, ir valstybės narės raginamos imtis veiksmų siekiant pašalinti kliūtis mokytojų judumui bei pritraukti aukštos kvalifikacijos mokytojus ([1]).

2. Darbo programos „Švietimas ir mokymas 2010“ 1.1 tikslą, kuriuo pabrėžiama, kad svarbu skatinti geros kvalifikacijos ir motyvuotus žmones rinktis mokytojo profesiją bei juos išlaikyti šioje srityje, nustatyti, kokių gebėjimų turi turėti mokytojai, kad galėtų patenkinti kintančius visuomenės poreikius, sudaryti sąlygas remti mokytojus jų pirminio rengimo metu bei jiems keliant kvalifikaciją ir skatinti profesinės patirties kitose srityse turinčius asmenis imtis mokymo ir specialistų rengimo veiklos ([2]).

3. 2002 m. birželio 27 d. Tarybos rezoliuciją dėl mokymosi visą gyvenimą, kurioje valstybės narės raginamos gerinti mokytojų, dalyvaujančių mokymosi visą gyvenimą procese, švietimą ir mokymą, kad jie įgytų žinių visuomenei būtinų gebėjimų ([3]).

4. 2004 m. vasario 26 d. Tarybos ir Komisijos bendrą tarpinį pranešimą apie padarytą pažangą siekiant Lisabonos tikslų švietimo ir mokymo srityje ([4]), kuriame pirmenybė teikiama kompetencijų ir kvalifikacijų, kurios reikalingos mokytojams siekiant atlikti savo kintantį vaidmenį žinių visuomenėje, bendrų Europos principų plėtojimui ([5]).

5. 2006 m. vasario 23 d. Tarybos ir Komisijos bendrą tarpinį pranešimą dėl darbo programos „Švietimas ir mokymas 2010“ įgyvendinimo, kuriame pabrėžiama, kad investicijos į mokytojų ir instruktorių mokymą bei švietimo ir mokymo įstaigų vadovaujančio vaidmens stiprinimas yra labai svarbūs gerinant švietimo ir mokymo sistemų veiksmingumą ([6]).

6. 2006 m. lapkričio 14 d. Tarybos ir Taryboje posėdžiavusių valstybių narių vyriausybių atstovų išvadas dėl švietimo ir mokymo veiksmingumo bei teisingumo, kuriose nurodoma, kad mokytojų, instruktorių, kito mokymo personalo, profesinio orientavimo ir socialinės gerovės tarnybų motyvacija, gebėjimai ir kompetencija, taip pat mokyklos atliekamo vadovaujančio vaidmens kokybė yra svarbiausi veiksniai siekiant puikių mokymosi rezultatų ir kad mokymo personalo pastangos turėtų būti remiamos organizuojant nuolatinį profesinį tobulinimąsi.

7. 2006 m. lapkričio 14 d. Tarybos ir Taryboje posėdžiavusių valstybių narių vyriausybių atstovų išvadas dėl glaudesnio europinio bendradarbiavimo profesinio švietimo ir mokymo srityje ateities prioritetų, kuriose pabrėžiamas nuolat profesiškai tobulėjančių aukštos kvalifikacijos mokytojų poreikis ([7]).

8. 2006 m. lapkričio 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimą Nr. 1720/2006/EB, nustatantį veiksmų programą mokymosi visą gyvenimą srityje, kuriame nustatomas konkretus tikslas – gerinti mokytojų rengimo kokybę ir jo europinę dimensiją ir kuriuo remiamas mokytojų ir kitų švietimo darbuotojų judumas ([8]).

9. 2006 m. gruodžio 18 d. Tarybos rekomendaciją dėl bendrųjų visą gyvenimą trunkančio mokymosi gebėjimų ([9]), kurioje nustatoma, kokios žinios, gebėjimai ir asmeninės nuostatos yra būtini asmenų asmeniniam pasitenkinimui ir vystymuisi, aktyviam pilietiškumui, socialinei aprėpčiai bei užimtumui ir kuriems įgyti, atsižvelgiant į jų transversalų pobūdį, reikia aktyvesnio mokytojų bendradarbiavimo ir daugiau darbo grupėse, taip pat mokymo metodo, kuris peržengtų tradicines dėstomo dalyko ribas.

10. 2007 m. gegužės 25 d. Tarybos išvadas dėl pažangos, padarytos įgyvendinant Lisabonos tikslus švietimo ir mokymo srityse, stebėsenos rodiklių ir gairių darnios sistemos, kuriose paraginta tęsti darbą siekiant parengti mokytojų ir instruktorių profesinio tobulinimosi rodiklį ([10]).

11. 2008 m. lapkričio 21 d. Tarybos ir Taryboje posėdžiavusių valstybių narių vyriausybių atstovų išvadas dėl jaunimo

([1]) Mokytojų ir instruktorių švietimo bei mokymo gerinimas (dok. SN 100/1/00 REV 1).
([2]) OL C 142, 2002 6 14.
([3]) OL C 163, 2002 7 9.
([4]) 6905/04.
([5]) Dok. 12414/07 ADD 1 I ir II priedai.
([6]) OL C 79, 2006 4 1.
([7]) OL C 298, 2006 12 8.
([8]) OL L 327, 2006 11 24.
([9]) OL L 394, 2006 12 30.
([10]) OL C 311, 2007 12 21.

judumo, kuriose valstybių narių paprašyta siekti didinti mokytojų, instruktorių ir kito mokymo personalo judumą [1].

12. 2009 m. gegužės 12 d. Tarybos išvadas dėl Europos bendradarbiavimo švietimo ir mokymo srityje strateginės programos [2], kuriose rekomenduojama palaipsniui didinti mokytojų ir instruktorių judumą siekiant, kad mokymosi užsienyje laikotarpiai taptų taisykle, o ne išimtimi, kuriose kaip vienas iš prioritetų pirmojo darbų ciklo metu nurodytas poreikis skirti daugiausia dėmesio pirminiam naujų mokytojų rengimui ir paramai jiems karjeros pradžioje, taip pat mokytojų, instruktorių ir asmenų, dirbančių vadovaujamą ar profesinio orientavimo darbą, nuolatinio profesinio tobulinimosi galimybių kokybės gerinimui, ir kuriose prašoma Komisijos išnagrinėti galimybę mokytojų judumo aspektą įtraukti į visus būsimus pasiūlymus dėl judumo lyginamųjų standartų,

ir PRIMINDAMA VISŲ PIRMA:

1. 2007 m. lapkričio 15 d. Tarybos ir Taryboje posėdžiavusių valstybių narių vyriausybių atstovų išvadas dėl mokytojų švietimo kokybės gerinimo [3], kuriomis buvo susitarta stengtis užtikrinti, kad mokytojai visos savo karjeros metu būtų skatinami prireikus nuolat atnaujinti savo žinias, gebėjimus ir kompetencijas bei tuo tikslu būtų remiami, taip pat užtikrinti, kad vadovaujantieji mokytojai turėtų galimybių pasinaudoti aukštos kokybės mokymu mokyklų administravimo ir vadovavimo mokykloms srityse.

2. 2008 m. lapkričio 21 d. Tarybos ir Taryboje posėdžiavusių valstybių narių vyriausybių atstovų išvadas „Parengti jaunimą XXI amžiui“ [4], kuriose valstybių narių buvo paprašyta įgyvendinant pirmiau minėtas išvadas dėl mokytojų švietimo kokybės gerinimo bendradarbiauti skiriant daugiausia dėmesio tam, kad visi pradedantieji mokytojai galėtų pasinaudoti struktūrinėmis paramos karjeros pradžioje programomis, kad būtų gerinama nuolatinio mokytojų profesinio tobulinimosi programų pasiūla, kokybė ir naudojimasis jomis, ir kad būtų gerinamas mokyklų vadovų įdarbinimas ir mokymas,

DAR KARTĄ PATVIRTINA, kad:

nors atsakomybė už švietimo ir mokymo sistemų organizavimą bei jų turinį tenka kiekvienai valstybei narei atskirai, bendradarbiaujant Europos lygiu, taikant atvirąjį koordinavimo metodą ir veiksmingai naudojantis Bendrijos programomis, galima padėti vystyti kokybišką švietimą ir mokymą nacionaliniu lygiu patvirtinant remiamąsias ir papildomąsias priemones bei padedant valstybėms narėms spręsti bendrus uždavinius,

PRIPAŽĮSTA, kad:

1. Mokytojų žinios, gebėjimai ir atsidavimas darbui [5], taip pat vadovavimo mokyklai kokybė, yra svarbiausi veiksniai, norint užtikrinti gerą švietimo rezultatų kokybę. Gera mokymo kokybė ir gebėjimas įkvėpti mokinius siekti geriausių rezultatų gali turėti ilgalaikės teigiamos įtakos jaunų žmonių ateičiai. Todėl itin svarbu ne tik užtikrinti, kad būtų įdarbinami aukščiausios kvalifikacijos ir skirtoms užduotims atlikti tinkami mokytojai ir mokyklų vadovai, bet ir suteikti aukščiausio lygio pirminio rengimo bei nuolatinio profesinio tobulinimosi galimybes visų lygių mokymo personalui. Tai savo ruožtu padės stiprinti šios profesijos statusą ir patrauklumą.

2. Mokytojų rengimo programos, kurios yra svarbūs veiksniai tiek rengiant mokytojus ir mokyklų vadovus atlikti savo pareigas, tiek užtikrinant mokytojų ir mokyklų vadovų nuolatinį profesinį tobulinimąsi, turi būti kokybiškos, atitikti poreikius ir būti grindžiamos gera patikimų akademinių tyrimų bei išsamios praktinės patirties pusiausvyra. Itin svarbu, kad pirminis mokytojų rengimas, parama karjeros pradžioje („įvadinė programa“) [6] ir tęstinis profesinis mokymas būtų laikomi nuoseklia visuma.

3. Naujo mokytojo, baigusio pirminio mokytojų rengimo programą, pirma darbo vieta yra itin svarbi jo motyvacijai, darbo rezultatams ir profesiniam tobulėjimui. Neseniai kvalifikaciją įgijusiems mokytojams gali būti sunku prisitaikyti prie realių situacijų mokykloje ir taikyti tai, ką jie išmoko pirminio mokytojų rengimo metu. Nemažai jų iš tiesų galiausiai meta mokytojo darbą, o tai brangiai kainuoja jiems patiems ir visuomenei. Esama nemažai nacionaliniais ir tarptautiniais tyrimais grįstų įrodymų, iš kurių vis dėlto matyti, kad visiems naujiems mokytojams skirtos struktūrinės paramos programos gali sušvelninti šią tendenciją. Šios programos taip pat gali būti naudingos mokytojams, vėl pradedantiems dirbti mokytojo darbą.

4. Jokios pirminio mokytojų rengimo studijos, kad ir kokios puikios jos būtų, negali suteikti mokytojams visų jų karjeroje reikalingų kompetencijų. Mokytojo profesijai keliami reikalavimai greitai kinta, todėl reikia taikyti naujus metodus. Kad būtų visiškai veiksmingi mokymo veikloje ir gebėtų prisitaikyti prie kintančių besimokančiųjų poreikių atsižvelgiant į greitus socialinius, kultūrinius, ekonominius ir technologinius pokyčius, patys mokytojai turi apsvarstyti savo mokymosi

[1] OL C 320, 2008 12 16.
[2] OL C 119, 2009 5 28.
[3] OL C 300, 2007 12 12.
[4] OL C 319, 2008 12 13.

[5] Šiose išvadose sąvoka „mokytojas“ – tai asmuo, kuris pripažįstamas turintis mokytojo (arba lygiavertį) statusą pagal valstybės narės teisės aktus ir praktiką. Ji apima specifinį mokytojų ir instruktorių vaidmenį profesinio švietimo ir mokymo srityje, tačiau netaikoma asmenims, nepriklausantiems formaliojo švietimo ir mokymo sistemoms, kadangi jie atlieka kitokio pobūdžio užduotis ir dirba kitokiomis sąlygomis.

[6] Šiame tekste sąvoka „įvadinė programa“ – struktūrinė paramos programa, kuri siūloma naujiems mokytojams, kai jie baigia pirminio mokytojų rengimo formaliąją programą ir pradeda pirmą kartą dirbti mokykloje pagal sutartį.

poreikius atsižvelgdami į savo konkrečią mokyklos aplinką ir prisiimti daugiau atsakomybės už savo mokymąsi visą gyvenimą – žinių ir gebėjimų įgijimo ir tobulinimo priemonę. Tačiau esama duomenų, kad kai kurie mokytojai vis dar turi per mažai galimybių dalyvauti tęstinėse profesinio tobulinimosi programose, o dauguma tokias galimybes turinčių mokytojų mano, kad šiose programose ne visada pakankamai atsižvelgiama į jų individualius poreikius ir patiriamus sunkumus.

5. Veiksmingas vadovavimas mokyklai yra vienas iš svarbių veiksnių kuriant bendrą mokymo ir mokymosi aplinką, formuojant siekius ir teikiant paramą mokiniams, tėvams bei personalui ir taip skatinant siekti geresnių rezultatų. Todėl ypač svarbu užtikrinti, kad mokyklų vadovai turėtų gebėjimų ir savybių, kurių reikia atliekant užduotis, su kuriomis jie vis dažniau susiduria, arba galėtų juos (jas) įgyti. Ne mažiau svarbu užtikrinti, kad mokyklų vadovams nebūtų užkrauta pernelyg didelė administracinė našta ir jie didžiausią dėmesį skirtų esminiams klausimams, pavyzdžiui, mokymosi kokybei, mokymo programoms, pedagoginio pobūdžio klausimams ir personalo darbo rezultatams, motyvacijai ir tobulėjimui.

6. Visų lygių mokymo personalas, įskaitant mokyklų vadovus, galėtų geriau pasinaudoti didesnėmis mokymosi judumo ir mokymosi tinklų galimybėmis, atsižvelgiant į svarbų šių aspektų vaidmenį gerinant švietimo ir mokymo sistemų bei įstaigų kokybę, taip pat padedant tokioms sistemoms ir įstaigoms tapti atviresnėms, labiau orientuotoms į tai, kas vyksta išorėje, prieinamoms ir veiksmingesnėms,

SUTINKA, kad:

1. Europos švietimo sistemos daugeliu atžvilgiu skiriasi, tačiau jų bendras bruožas – poreikis pritraukti ir išlaikyti aukščiausios kvalifikacijos mokymo personalą ir mokyklų vadovus, siekiant užtikrinti geros kokybės švietimo rezultatus. Todėl reikėtų atidžiai ir dėmesingai apibrėžti būsimiems mokytojams bei mokyklų vadovams keliamus reikalavimus, atrinkti būsimus mokytojus bei mokyklų vadovus ir parengti juos atlikti savo užduotis.

2. Mokytojų rengimo programos turėtų būti aukštos kokybės, grindžiamos įrodymais ir atitikti poreikius. Asmenų, kurie yra atsakingi už mokytojų – taip pat už mokytojų rengimu užsiimančių asmenų – rengimą, kvalifikacija turėtų atitikti aukštą akademinį standartą ir jie turėtų turėti patikimos mokymo praktinės patirties ir kompetencijų, kurių reikia geram mokymui užtikrinti. Taip pat turėtų būti stengiamasi užtikrinti, kad mokytojus rengiančios įstaigos veiksmingai bendradarbiautų tiek su pedagoginius tyrimus vykdančiais asmenimis kitose aukštojo mokslo įstaigose, tiek su mokyklų vadovais.

3. Atsižvelgiant į didėjančius mokytojams keliamus reikalavimus ir vis sudėtingesnius jų atliekamus vaidmenis, mokytojams reikia užtikrinti veiksmingas asmeninės ir profesinės paramos galimybes jų karjeros metu, ypač jiems pirmą kartą įsidarbinant mokytojais.

4. Laikantis mokymosi visą gyvenimą koncepcijos greitai besikeičiančiame pasaulyje mokytojų rengimas ir tobulinimasis turėtų būti darnus vientisas procesas, apimantis pirminį mokytojų rengimą (griežtai laikantis praktinio aspekto), įvadinę programą ir nuolatinį profesinį tobulinimąsi. Visų pirma turėtų būti stengiamasi užtikrinti, kad:

a) visiems neseniai kvalifikaciją įgijusiems asmenims būtų teikiama pakankama ir veiksminga parama ir konsultacijos pirmaisiais jų karjeros metais;

b) būtų skatinama savianalizė, kad tiek neseniai kvalifikaciją įgiję, tiek labiau patyrę mokytojai būtų skatinami nuolat peržiūrėti savo darbą individualiai ir kartu su kitais;

c) visi mokytojai būtų reguliariai informuojami apie jų darbo rezultatus ir jiems būtų padedama nustatyti poreikius profesinio tobulinimosi srityje ir parengti jų įgyvendinimo planą;

d) atsižvelgiant į tokią informaciją apie darbo rezultatus, dirbantiems mokytojams būtų sudaryta pakankamai galimybių atnaujinti, plėtoti ir didinti kompetenciją karjeros metu, ir kad jie būtų skatinami tai daryti bei kad tam būtų sudarytos sąlygos;

e) mokytojų profesinio tobulinimosi programos būtų aktualios, atitiktų poreikius, tvirtai grindžiamos praktiniu darbu ir būtų užtikrinta jų kokybė;

f) mokytojai ir mokyklų vadovai būtų skatinami naudotis mainų bei judumo programų ir tinklų teikiamomis galimybėmis nacionaliniu bei tarptautiniu lygiais ir jiems būtų sudarytos tokios sąlygos;

g) mokytojai ir mokyklų vadovai būtų skatinami ir jiems būtų suteikta galimybė dalyvauti aukštesnio lygio profesiniame mokyme bei tobulintis, dalyvauti pedagoginiuose tyrimuose bei pasinaudoti galimybėmis įgyti žinių kituose profesiniuose sektoriuose.

5. Atsižvelgiant į tai, kad mokyklų vadovai turi daug įtakos bendrai mokymosi aplinkai, įskaitant personalo motyvaciją, dvasinę būseną ir darbo rezultatus, mokymo praktiką ir tiek mokinių, tiek tėvų nuostatas bei siekius, reikia užtikrinti, kad mokyklų vadovai turėtų pakankamai galimybių plėtoti ir išlaikyti gebėjimus veiksmingai vadovauti. Kadangi su vadovavimu mokymosi bendruomenėms susiję sunkumai yra panašūs visose Europos šalyse, mokyklų vadovai taip pat galėtų pasinaudoti mokymosi bendradarbiaujant su mokyklų vadovais kitose valstybėse narėse galimybėmis, visų pirma dalinantis patirtimi ir geriausios praktikos pavyzdžiais, ir profesinio tobulinimosi kitose valstybėse galimybėmis,

PRAŠO VALSTYBIŲ NARIŲ:

1. Imtis tolesnių veiksmų siekiant užtikrinti, kad mokytojo profesiją rinktųsi ir šioje srityje išsilaikytų aukščiausios kvalifikacijos asmenys ir kad mokytojai būtų tinkamai parengiami ir jiems teikiama parama, jog jie galėtų veiksmingai atlikti savo pareigas.

2. Atitinkamai numatyti, kad visi nauji mokytojai galėtų dalyvauti įvadinėje programoje, pagal kurią jiems būtų teikiama profesinė ir asmeninė parama pirmaisiais mokytojavimo metais.

3. Užtikrinti, kad būtų reguliariai apžvelgiami asmeniniai mokytojų profesinio tobulinimosi poreikiai, nustatyti remiantis jų pačių atliktais ir (arba) išorės įvertinimais, ir suteikti pakankamai nuolatinio profesinio tobulinimosi galimybių, kad būtų patenkinti tie poreikiai ir taip užtikrintas teigiamas poveikis mokinių mokymosi rezultatams.

4. Aktyviai propaguoti mainų ir judumo programų teikiamas galimybes nacionaliniu bei tarptautiniu lygiais ir remti dalyvavimą tokiose programose siekiant, kad tokiomis galimybėmis pasinaudotų kuo daugiau mokytojų ir mokyklų vadovų.

5. Peržiūrėti mokyklų vadovų pareigas ir jiems teikiamą paramą, visų pirma siekiant sumažinti jiems tenkančio administracinio darbo krūvį, kad jie galėtų daugiausia dėmesio skirti bendros mokymo ir mokymosi aplinkos kūrimui ir geresnių rezultatų skatinimui.

6. Užtikrinti galimybes tiek būsimiems, tiek jau dirbantiems mokytojams kokybiškai plėsti žinias, gebėjimus ir asmenines nuostatas, taip pat, pavyzdžiui, pasitelkiant specialias programas, plėsti veiksmingam mokyklos vadovavimui užtikrinti reikalingas žinias, gebėjimus ir asmenines nuostatas,

PRAŠO KOMISIJOS:

1. Stiprinti ir remti Europos politinį bendradarbiavimą pirminio mokytojų rengimo, nuolatinio profesinio tobulinimosi ir vadovavimo mokykloms srityje, visų pirma sukuriant forumus ir vykdant tarpusavio mokymosi veiklą, kad politinius sprendimus priimantys asmenys ir mokymo specialistai galėtų keistis žinioms, patirtimi ir kompetencija.

2. Politinius sprendimus priimantiems asmenims teikti praktinę informaciją apie struktūrinių įvadinių programų kūrimą visiems naujiems mokytojams kartu su priemonių, kurių gali būti imtasi tokioms programoms įgyvendinti ar patobulinti, pavyzdžiais.

3. Skatinti ir remti aktyvesnį mokytojų, mokyklų vadovų ir mokytojų švietimu užsiimančių subjektų dalyvavimą tarpvalstybinėse judumo programose, įgyvendinant partnerystes ir projektus pagal Bendrijos programas, visų pirma pagal Mokymosi visą gyvenimą programą.

4. Parengti valstybėse narėse taikomų mokytojų švietimu užsiimančių subjektų atrankos, įdarbinimo ir mokymo priemonių tyrimą.

5. Parengti mokytojų kompetencijų valstybėse narėse ir tarpusavio mokymosi veiklos šioje srityje sąvadą.

6. Remti tolesnį mokytojų ir mokyklos vadovų profesijų įrodymais pagrįsto pagrindo plėtojimą, be kita ko, bendradarbiaujant su tarptautinėmis organizacijomis.

7. Naudojantis esamais ataskaitų teikimo mechanizmais kuo greičiau pranešti Tarybai apie priemones, kurių ėmėsi valstybės narės ir kurių imtasi siekiant plėtoti Europos bendradarbiavimą atsižvelgiant į 2007 m. lapkričio mėn. Tarybos išvadas dėl mokytojų švietimo kokybės gerinimo ir 2008 m. lapkričio mėn. Tarybos išvadas dėl Europos bendradarbiavimo mokyklų klausimais darbotvarkės mokytojų ir mokyklų vadovų profesinio tobulinimosi srityje.